

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

İKİNCİ DAİRE

GÜLDANE ACAR vc DİĞERLERİ v. TÜRKİYE

(Başvuru no. 1395/03)

KARAR

STRASBOURG

22 Kasım 2011

İşbu karar AİHS'nin 44 § 2. maddesinde belirtilen koşullar çerçevesinde kesinleşecektir. Şekli düzeltmelere tabi olabilir.

© T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2011. Bu gayriresmi özet çeviri Dışişleri Bakanlığı Avrupa Konseyi ve İnsan Hakları Genel Müdür Yardımcılığı tarafından yapılmış olup, Mahkeme'yi bağlamamaktadır. Bu çeviri, davanın adının tam olarak belirtilmiş olması ve yukarıdaki telif hakkı bilgisiyle beraber olması koşulu ile Dışişleri Bakanlığı Avrupa Konseyi ve İnsan Hakları Genel Müdür Yardımcılığı'na atıfta bulunmak suretiyle ticari olmayan amaçlarla alıntılanabilir.

Güldane Acar ve diğerleri v. Türkiye davasında;

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (İkinci Daire), daire aşağıdaki isimlerden oluşmaktadır:

Françoise Tulkens, *Başkan*
Danute Jociene,
David Thor Björgvinsson,
Dragoljub Popovic,
Andras Sajó,
Işıl Karakaş,
Guido Raimondi, *Yargıçlar*
ve Stanley Naismith, *Daire Yazı İşleri Müdürü*

18 Ekim 2011 tarihinde işleme konulan söz konusu başvuru üzerinde görüşüldükten sonra Daire Kurulu aşağıdaki kararı vermiştir:

USUL

1. Türkiye Cumhuriyeti aleyhine açılan (1395/03 no'lu) davanın nedeni, dokuz Türk vatandaşı Güldane Acar, Feride Acar, Fadime Acar, Fadime Yılmaz, Sultan Üge ile Kadir Acar, Tahir Acar, Kemal Acar ve Süleyman Acar'ın (başvuranlar) 12 Ağustos 2002 tarihinde, İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunması'na ilişkin Sözleşme'nin (Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi-AİHS) 34. maddesi uyarınca yapmış olduğu başvurdur.
2. Başvuranlar, İzmir Barosu avukatlarından Sayın S.Sert tarafından temsil edilmektedir. Türk Hükümeti (Hükümet), kendi görevlisi tarafından temsil edilmektedir.
3. 7 Haziran 2007 tarihinde, Mahkeme, davayı Hükümet'e bildirilmeye karar vermiştir. Sözleşme'nin 29 § 1 maddesinin verdiği yetkiye dayanarak, Daire, davanın kabul edilebilirliği ve esası hakkında aynı anda karar vereceğini bildirmiştir.

OLAY ve OLGULAR

4. Başvuranlar, Güldane Acar, Feride Acar, Fadime Acar, Fadime Yılmaz, Sultan Üge, Kadir Acar, Tahir Acar, Kemal Acar ve Süleyman Acar sırasıyla 1965, 1933, 1991, 1974, 1988, 1955, 1965, 1969 ve 1961 doğumlu olup, Afyon'da ikamet etmektedirler.
5. 8 Ekim 1991 tarihinde, başvuranların yakını Şeydi Acar, iş kazası sonucu hayatını kaybetmiştir.
6. 14 Şubat 1992 tarihinde, Şeydi Acar'ın eşi, başvuran Güldane Acar, İzmir İş Mahkemesi (mahkeme) önünde, kendi ve çocukları Sultan Üge ve Fadime Acar adına müteveffanın eski işverenine karşı tazminat davası açmıştır. Maddi tazminat olarak 50 000 000 Türk lirası (TRL) [söz konusu tarihte yaklaşık olarak 8 851 Amerikan dolarına (USD) tekabül etmektedir], kızlarının ve kendisinin maruz kaldığı manevi zarar için, manevi tazminat olarak 200 000 000 TRL (söz konusu tarihte yaklaşık olarak 35 404 Amerikan dolarına tekabül etmektedir) talep etmiştir. Başvuran, aynı zamanda, ek dava açma hakkını saklı tutmuştur.

7. 28 Şubat 1992 tarihinde, müteveffanın annesi Feride Acar, erkek kardeşleri Kadir Acar, Tahir Acar, Kemal Acar ve Süleyman Acar ile kız kardeşi, Fadime Yılmaz tarafından ikinci bir maddi tazminat davası açılmış ve toplam olarak 300 000 000 TRL (söz konusu tarihte yaklaşık 51 290 Amerikan dolarına tekabül etmektedir) talep edilmiştir. Feride Acar, ayrıca maddi tazminat olarak 20 000 000 TRL (söz konusu tarihte yaklaşık 3 419 Amerikan dolarına tekabül etmektedir) talep etmiştir.
8. 19 Ekim 1992 tarihinde, mahkeme iki davayı birleştirmeye karar vermiştir.
9. 29 Aralık 1999 tarihinde, iki bilirkişi raporuna ve tanıkların ifadesine dayanarak, Sosyal Güvenlik Kurumu'nun başvuranlara tazminat ödemiş olduğu gerekçesiyle, Mahkeme, söz konusu kişilerin maddi tazminat taleplerini reddetmiştir. Mahkeme, manevi tazminat olarak, başvuranlara toplam olarak 368 334 000 TRL [(söz konusu tarihte yaklaşık 675 Euro'ya (EUR) tekabül etmektedir)] ödenmesine karar vermiştir.
- 10.9 Mart 2000 tarihinde, Yargıtay, bilirkişi raporundaki bir hata nedeniyle bu kararı bozmuştur.
- 11.16 Nisan 2001 tarihinde hazırlanan bir diğer bilirkişi raporunda, müteveffanın eşinin uğradığı maddi zararın 3 680 517 617 TRL (3 561 EUR) ve annesinin uğradığı maddi zararın 1 456 277 183 TRL (1 409 EUR) olduğu belirtilmiştir. Bilirkişi raporu, müteveffanın kızlarına Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından tazminat ödenmiş olduğunu kaydetmiştir.
- 12.28 Haziran 2001 tarihinde, söz konusu rapora dayanarak, Mahkeme, talep edilen meblağlara bağlı kalarak, maddi tazminat olarak, Güldane Acar'a 50 000 000 TRL (52 EUR) ve Feride Acar'a 20 000 000 TRL (20 EUR) ödenmesine karar vermiştir. Mahkeme, aynı zamanda, bu iki başvuranın, maddi zararlarının geri kalanının karşılanması için ek dava açma haklarının olduğunu bildirmiştir. Manevi tazminat olarak, Mahkeme, Feride Acar, Kadir Acar, Süleyman Acar, Tahir Acar, Kemal Acar ve Fadime Yılmaz'a 195 000 000 TRL (202 EUR), Güldane Acar'a 130 000 000 (134 EUR) ve Sultan Üge ile Fadime Acar'a 43 334 000 TRL (44 EUR) ödenmesine karar vermiştir.
- 13.28 Haziran 2001 tarihinde, Yargıtay, bir yandan müteveffanın annesinin artık maddi tazminat talep etme hakkı olmadığından ve diğer yandan ihtilafli kararda yasal menfaatlerin saklı tutulmasından dolayı bu kararı bozmuştur.
14. 31 Ekim 2001 tarihinde, Mahkeme sonuç olarak ilk kararını değiştirmiş ve anne Feride Acar'ın maddi tazminat talebini reddetmiştir. Aynı zamanda, geri kalanı için, Güldane Acar'a 50 000 000 TRL (34 EUR) maddi tazminat, 130 000 000 TRL (90 EUR) manevi tazminat, Feride Acar, Kadir Acar, Süleyman Acar, Tahir Acar, Kemal Acar, Fadime Yılmaz'a toplamda 195 000 000 TRL (135 EUR) maddi tazminat, müteveffanın çocukları Sultan Üge ve Fadime Acar için, toplamda 43 334 000 TRL (30 EUR) manevi tazminat ödenmesine karar vermiştir. Mahkeme, 8 Ekim 1991 tarihinden itibaren bu miktarlara yasal faizlerin eklenmesine karar vermiştir.
15. 12 Şubat 2002 tarihinde, bu son karar, Yargıtay tarafından onanmıştır. Yargıtay'ın kararı, başvuranlara 24 Nisan 2002 tarihinde tebliğ edilmiştir.

16. Bu arada, 5 Şubat 2002 tarihinde, borçlu işveren, icra bürosuna, ödemeye mahkum edildiği toplam miktara uygun olarak %30 yasal faiz oranıyla 2 500 000 000 TRL (2 209 EUR) ödemiştir.
17. Başvuranların maddi zarar için ek tazminat davası açıp açmadıkları hususunda, dosyada herhangi bir bilgi bulunmamaktadır.

HUKUKİ DEĞERLENDİRME

I. SÖZLEŞME'NİN 6 § 1. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

18. Başvuranlar, yargılama süresinin, Sözleşme'nin 6 § 1. maddesince öngörülen "makul süre" ilkesine aykırı olduğunu ileri sürmektedir. Bu hüküm şunu öngörmektedir.

"Herkes gerek medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili nizalar konusunda (...) bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde (...) görülmesini isteme hakkına sahiptir (...)"

A. Kabul edilebilirlik hakkında

19. Mahkeme, bu şikayetin, Sözleşme'nin 35 § 3. maddesi anlamında açıkça dayanaktan yoksun olmadığını; ayrıca, diğer koşullar bakımından da kabul edilemezliğe ilişkin herhangi bir gerekçenin olmadığını belirtmektedir. Dolayısıyla, başvuru kabul edilebilir olarak beyan edilmelidir.

B. Davanın esasına dair

20. Hükümet, Sözleşme'nin 6 § 1. maddesi anlamında, somut olayda iç mahkemeler önünde yürütülen davanın süresinin makul olmasına dayanarak, başvuranların iddialarına karşı çıkmaktadır.
21. Mahkeme, dikkate alınacak sürenin Güldane Acar ve çocukları için 14 Şubat 1992 tarihinde, Feride Acar ve çocukları için 28 Şubat 1992 tarihinde başlamış olup, bütün başvurular için 12 Şubat 2002 tarihinde son bulduğunu gözlemlemektedir. Dolayısıyla, dava iki dereceli yargılama için yaklaşık on yıl sürmüştür.
22. Mahkeme, yargılama süresinin makul niteliğinin, davanın koşulları ışığında ve özellikle davanın karmaşıklığı, başvuranların ve yetkili makamların tutumu ve ilgililer için ihtilaf konusu davanın içeriği gibi, mahkemenin içtihadında kabul edilen kriterlere bakılarak değerlendirildiğini hatırlatmaktadır (bkz. diğer birçoğu arasından, *Dcmeshpayeh v. Türkiye*, no. 21086/04 §§ 26-29, 16 Temmuz 2009).
23. Mahkeme, somut olaydakine benzer konuların ele alındığı diğer davalarda çoğu zaman Sözleşme'nin 6 § 1. maddesinin ihlal edildiğine rastlamıştır. Mahkeme, kendisine ibraz edilen tüm materyalleri inceledikten sonra, Hükümet'in, mevcut davada, daha önceki davalardan farklı bir sonuca götürebilecek hiçbir kanıt sunmadığını düşünmektedir. Söz konusu davada,

Mahkeme, yerleşik içtihadını göz önüne alarak, somut olayda ihtilaflı yargılama süresinin aşırı uzun olduğu ve "makul süre" yükümlülüğünün yerine getirilmediği kanısındadır.

24. Dolayısıyla, Sözleşme'nin 6 § 1. maddesi ihlal edilmiştir.

II. SÖZLEŞME'NİN 1 NO'LU EK PROTOKOL'ÜN 1. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

25. Başvuranlar, 1 No'lu Ek Protokol'ün 1. maddesini ileri sürerek, söz konusu davanın görüldüğü dönemde ülkede geçerli olan enflasyon oranına kıyasla, alacaklarına uygulanan faiz oranının yetersizliği nedeniyle, talep ettikleri ve mahkeme tarafından verilen tazminatın büyük ölçüde değer kaybına uğramasından şikayet etmektedir. Bu madde şunu öngörmektedir:

"Her gerçek ve tüzel kişinin mal ve mülk dokunulmazlığına saygı gösterilmesini isteme hakkı vardır. Herhangi bir kimse, ancak kamu yararı sebebiyle ve yasada öngörülen koşullara ve uluslararası hukukun genel ilkelerine uygun olarak mal ve mülkünden yoksun bırakılabilir.

Yukarıdaki hükümler, devletlerin, mülkiyetin kamu yararına uygun olarak kullanılmasını düzenlemek veya vergilerin ya da başka katkıların veya para cezalarının ödenmesini sağlamak için gerekli gördükleri yasaları uygulama konusunda sahip oldukları hakka halel getirmez."

A. Kabul edilebilirlik hakkında

26. Mahkeme, bu şikayetin, Sözleşme'nin 35 § 3. maddesi anlamında açıkça temelden yoksun olmadığını belirtmektedir. Ayrıca, diğer koşullar bakımından da kabul edilemezliğe ilişkin herhangi bir gerekçenin olmadığını belirtmektedir. Dolayısıyla başvuru kabul edilebilir olarak beyan edilmelidir.

B. Davanın esasına dair

27. Hükümet, bir yandan İzmir İş Mahkemesi tarafından hükmedilen tazminatın başvuranlara ödendiğini ve diğer yandan başvuranların iç mahkemenin verdiği karar gereğince, ek tazminat talep etmek için başka davalar açma olanağı olduğunu hatırlatmaktadır. Hükümet, söz konusu şikayetin, 1 No'lu Ek Protokol'ün 1.maddesinin uygulama alanına girmediği kanısındadır.

28. Dosyadaki unsurları ve Hükümetin sunduğu bilgileri inceleyen Mahkeme, öncelikle mahkûm edilen şirketin borçlu olduğu tazminatı, 5 Şubat 2002 tarihinde ödediğini gözlemlemektedir. AİHM, daha sonra, Hükümet gibi, başvuranların iç yargı organları önünde davanın başında, maddi zararlarının geri kalanı için yeni bir tazminat davası açma hakkı bulunduğunu ve mahkemenin, bu hakkı, kararından belirttiğini tespit etmiştir (yukarıda geçen 6 ve 12. paragraflar).

29. Mahkeme, başvuranların yeni bir maddi tazminat davası açma imkanlarının olduğunu düşünmektedir. Bununla birlikte, AİHM, başvuranların şikayetlerinin, mahkeme tarafından kabul edilen miktarın yetersizliği konusunda değil de; iç mahkemeler tarafından verilen tazminat

miktarından dolayı maruz kalınan yetersiz faiz oranları nedeniyle paranın değer kaybetmesi konusunda olduğunu saptamaktadır.

30. Mahkeme, 12 Şubat 2002 tarihli Yargıtay kararını onayan 31 Ekim 2001 tarihli mahkeme kararının başvuranlar için talep edilebilir nitelikte bir "alacak" doğurduğunu tespit etmektedir (*Yunan rafinerileri Şiran ve Stratis Andreadis v. Yunanistan*, 9 Aralık 1994, § 59, A serisi no: 301-B). Bu durumda, başvuranlar 1 no'lu Ek Protokol'ün 1. maddesi anlamında, bir "mal varlığı" hakkına sahiplerdir. Ayrıca, bu hak, yakınların vefat ettiği 8 Ekim 1991 tarihinden itibaren, uygulanan kanuni gecikme faizleri için geçmişe yürürlü olarak kabul edilmiştir (yukarıdaki H.paragraf).
31. Mahkeme, ilgili şahsın maruz kaldığı zarar karşılığında elde ettiği tazminatın uygun bir tatmin niteliğine sahip olabilmesi için mahrumiyet süresinin de dikkate alınması ve bunun makul bir sürede gerçekleşmesi gerektiğini hatırlatmaktadır (*Baş v. Türkiye*, no.49548/99, § 60, 24 Haziran 2008). Mahkeme, ayrıca söz konusu değerlendirmelerin, özellikle bu tür gecikmelerin olumsuz sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeterli bir çözümün bulunmaması nedeniyle tazminatın uygun olma niteliğini maddi yönden azaltan aşırı yavaş yargı işleyişi için de geçerli olduğunu hatırlatmaktadır (*Çingil v. Türkiye*, no.29672/02, § 32, 21 Haziran 2011).
32. Sonuç olarak, mevcut davadaki koşulları dikkate alan Mahkeme, özellikle davanın açıldığı dönemde talep edilen tazminat miktarının büyük ölçüde değer kaybetmesi nedeniyle, şikayetin 1 No'lu Ek Protokol'ün 1.maddesi kapsamında incelemesinin sürdürülmesi gerektiği kanısındadır. Mahkeme, ancak bu şekilde, başvuranların, bir yandan yargılamanın aşırı uzun sürmesi, diğer yandan söz konusu dönemde ülkede geçerli olan enflasyon oranına kıyasla gecikme faiz oranlarının yetersiz kalması nedeniyle tazminat konusunda büyük ölçüde zarara uğradıkları yönündeki temel iddiasının özünü anlayabilecektir (*Çingil*, adı geçen, § 33).
33. Mahkeme, başvuranlara on yıl süren yargılama sonunda verilen tazminatın gecikme faiz oranının, enflasyon oranına göre yetersiz kalması nedeniyle büyük ölçüde değer kaybına uğradığını tespit etmektedir. Dolayısıyla, Mahkeme, başvuranlar için alacaklarının gerçek değerini elde etme imkanı bulunmamasının, 1 No'lu Ek Protokol'ün 1.maddesinin 1.bendinin, 1.cümlesi anlamında mülkiyet dokunulmazlığı haklarına bir müdahale oluşturduğu kanısındadır.
34. Bu hüküm gereğince, Mahkeme, toplumun genel çıkarları ile başvuranın temel haklarının korunmasıyla ilgili gereklilikler arasında adil bir dengenin olup olmadığını araştırmalıdır (*Sporrong ve Lönnroth v. İsveç*, 23 Eylül 1982, § 69, A serisi no.52).
35. Bu bağlamda Mahkeme, ilgili şahsın ulusal mahkemeler önünde ilk davayı açtığı 14 Şubat 1992 tarihi ile bu mahkemelerin söz konusu davayı kesin karara bağladığı 12 Şubat 2002 tarihi arasında yaklaşık on yıl geçtiğini hatırlatmaktadır. Mahkeme, bu dönemde Türkiye'de hüküm süren enflasyon ortamı ve uzun yargılama süresinden kaynaklanan değer kaybını telafi etmeyi amaçlayan gecikme faizleri oranının yetersizliği nedeniyle, başvuranlara verilen tazminatın tartışılmaz bir biçimde azaldığını kaydetmektedir. Gerçekten de, azalmaya sebebiyet veren koşullar üzerinde herhangi bir etkisi olmayan başvuranların alacağı vade tarihinde gerçek değerinin bir kısmını kaybetmiştir (yukarıda yer alan 6, 12 ve 16. paragraflar).

36. Bu bağlamda AİHM, ulusal mahkemelerin uğranılan zarar için tazminat talep edilen davaları geç karara bağlaması durumunda, bu gecikmeden devletin değil davacının zarar gördüğünü hatırlatmak zorundadır (*Çingil*, anılan, §37)
37. Yukarıda belirtilenler göz önüne alarak, Mahkeme, tazminatın davanın açıldığı tarihteki değeri ile vade tarihindeki değeri arasında gözlemlenen büyük farkın hem yargılamanın yavaş işlemesinden ve hem de gecikme faizi oranlarının yetersizliğinden kaynaklandığı kanaatine varmaktadır. İhtilaflı durumu düzelterek etkili herhangi bir iç hukuk yolunun bulunmaması nedeniyle ikiye katlanan bu fark, Mahkeme'nin, başvuruların aşırı bir yüke maruz kaldığı kanaatine varmasına ve bu durumun mülkiyet hakkının korunması ile toplumun genel menfaatleri arasında hüküm sürmesi gereken adil dengelyi bozduğunu düşünmesine neden olmaktadır.
38. Sonuç olarak, 1 No'lu Ek Protokol'ün 1.maddesinin ihlali söz konusudur.

III.SÖZLEŞME'NİN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI HAKKINDA

39. Sözleşme'nin 41.maddesi şunu öngörmektedir:

"Eğer Mahkeme, bu Sözleşme ve Protokollerinin ihlal edildiğine karar verirse ve ilgili Yüksek Sözleşmeci Tarafın iç hukuku bu ihlalin sonuçlarını ancak kısmen ortadan kaldıracabiliyorsa, Mahkeme, gerektiği takdirde, zarar gören taraf lehine adil bir tazmin verilmesine hükmeder."

40. Başvuranlar, Güldane Acar için 9 938 USD olmak üzere, maddi tazminat olarak toplam 66 796 EUR, ayrıca, manevi tazminat olarak ortaklaşa 72 000 EUR talep etmektedir. Başvuranlar, masraf ve harcamaların ödenmesi için hiçbir talepte bulunmamaktadır. Hükümet, bu talepleri kabul etmemektedir.

41. Mahkeme, tespit edilen ihlaller ile herhangi bir maddi tazminat arasında hiçbir illiyet bağı görmemektedir. Bu nedenle, başvurulara maddi tazminat ödemenin gerek olmadığını düşünmektedir. Buna karşın, Mahkeme, Sözleşme'nin bir hükmünün ihlal edildiği sonucuna vardığında, ilgiliye manevi tazminat ödeyebilmektedir. Mahkeme, eşitliği gözeterek, Güldane Acar ve kızları Sultan Üge ile Fadime Acar için ortaklaşa 25 000 EUR ve Feride Acar, Kadir Acar, Tahir Acar, Kemal Acar, Süleyman Acar ve Fadime Yılmaz için birlikte 15 000 EUR ödenmesi gerektiği kanısındadır.

42. Mahkeme, gecikme faizi olarak Avrupa Merkez Bankası'nın marjinal kredi kolaylıklarına uyguladığı faiz oranına üç puan eklemek suretiyle elde edilecek oranın uygun olduğuna karar vermektedir.

BU GEREKÇELERE DAYANARAK, MAHKEME, OYBİRLİĞİYLE ,

1. Başvurunun kabul edilebilir olduğuna;
2. Sözleşme'nin 6 § 1. maddesinin ihlal edildiğine;
3. Sözleşme'nin 1 No'lu Ek Protokol'ün 1. maddesinin ihlal edildiğine;

4. Bire karşı altı oyla,

a) Davalı devletin, Sözleşme'nin 44 § 2 maddesi uyarınca, kararın kesinleştiği tarihten itibaren üç ay içerisinde, her türlü vergi masrafları ile birlikte ve karar tarihinde geçerli olan kurdan Türk lirasına çevrilmek üzere, manevi tazminat olarak,

i) Güldane Acar, Sultan Üge ve Fadime Acar'a, ortaklaşa 25 000 EUR (yirmi beş bin euro) ödemesine;

ii) Feride Acar, Kadir Acar, Tahir Acar, Kemal Acar, Süleyman Acar ve Fadime Yılmaz'a ortaklaşa 15 000 EUR (on beş bin euro) ödemesine;

b) Söz konusu sürenin bittiği tarihten itibaren ödemenin yapıldığı tarihe kadar, Hükümet'in Avrupa Merkez Bankası'nın o dönem için geçerli olan faiz oranının üç puan fazlasına eşit oranda basit faiz uygulanmasına *karar vermiştir*.

5. Adil tazmine ilişkin diğer talepleri *reddetmiştir*.

Fransızca dilinde tanzim edilmiş; İçtüzüğün 77 §§ 2. ve 3. maddeleri uyarınca, 22 Kasım 201 tarihinde yazılı olarak tebliğ edilmiştir.

Stanley Naismith
Yazı İşleri Müdürü

Françoise Tulkens
Başkan

Mevcut karar ekinde, Sözleşme'nin 45 § 2. maddesi ve İç tüzüğün 74 § 2. maddesi uyarınca Yargıç Sajo'nun ayrı görüşü yer almaktadır.